

ÂŞIKLARIN DİLİNDEN KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI VE KIBRIS MESELESİ

Bülent ARI

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, bulentari01@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-7807-366X

Makale Geliş Tarihi: 09.07.2020 **Makale Kabul Tarihi:** 21.10.2020

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Atıf: Arı, B. (2020). Âşıkların dilinden Kıbrıs barış harekâtı ve Kıbrıs meselesi.
Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (46), 433-448.

Öz

Âşıklar, yüzyıllar boyu, toplumu yönlendiren, uyarıcı, onlara öncülük eden bir işlev yüklenmişlerdir. Toplumunu, kişileri eleştirmiş, onlara çeşitli konularda öğütler vermişlerdir.

Onlar, halkın gözünde geleneğin başlangıcından-aşağı yukarı 15-16.y.y.-günümüze gelinceye kadar üstün nitelikleri olan insanlar olarak görülmüş; halkın içinde yaşadıkları ve halktan bir parça oldukları için halkın duygu ve düşüncelerini, kaygılarını, sorunlarını, şiiirleriyle dile getirmişlerdir. Kısacası halkın gören gözü, duyan kulağı, konuşan ağız olmuşlardır. Bu yüzden makalemizde onların şiiirlerinden yola çıkılarak toplumun Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kıbrıs meselesine bakışı göz önüne serilmeye çalışılmıştır.

Yöntem olarak ise öncelikle Kıbrıs meselesinin tarihi gelişiminden bahseden bir giriş bölümünün ardından-âşıklardan yapılan derlemeleri kapsayan özel arşivimizde yer alan- gerek âşıklardan yapılan derlemelerden gerekse bildirinin kaynakça kısmında gösterilen,(Erman ARTUN, Saim SAKAOĞLU, Metin ÖZARSLAN, Mehmet SARI, Halil ATILGAN, Mehmet KARABURÇ, Doğan KAYA, Ali Berat ALPTEKİN...) araştırmacıların çalışmaları içerisinde yer alan âşıkların şiiirleri taranarak, Kıbrıs ile ilgili şiiirleri tespit edilmiş ve bu şiiirlerde: 1- Âşıkların Kıbrıs'ı Nasıl Algıladıkları 2- Halkın Kıbrıs Meselesine Bakış Açısı 3-Kıbrıs Barış Harekâtının Toplumdaki Yansıması 4- Kıbrıs Meselesi İçin Önerileri ve Öngörülleri tespit edilmeye çalışılmış, sonuç bölümünde ise, savaşın nedeninin Yunan ve Rum tarafının ilhak politikası (Enosis) olduğu, Kıbrıs'a yapılan harekâtın adaya barış getirdiği; ancak barışın sürekliliğinin sağlanmasının Türkiye ve Kıbrıs Türk'ünün birlikte hareket etmesiyle mümkün olabileceği kanaati dile getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Âşık, Kıbrıs, Âşıkların Dilinden Kıbrıs, Kıbrıs Barış Harekâtı

CYPRUS PEACE OPERATION AND CYPRUS DISPUTE ACCORDING TO MINSTRELS

Abstract

Minstrels have taken on a task of directing and warning societies and of leading them for centuries. They have criticized people and society, and have also counseled them about various topics.

They have been regarded as highly gifted by public since the start of the tradition – about 15th-16th century - and they have expressed public's feelings, thoughts, worries and problems via poems because they live with public and they know the people well. Shortly, they have been the eye of public to see, the ear of public to hear and the mouth of public to speak. That's why opinions of the society about Cyprus Peace Operation and Cyprus dispute will be tried to reveal by studying their poems in our paper.

As a method, after the introduction section which shows historical development of Cyprus dispute, poems of the minstrels which are in the studies of the researchers (Erman ARTUN, Saim SAKAOĞLU, Metin ÖZARSLAN, Mehmet SARI, Halil ATILGAN, Mehmet KARABURÇ, Doğan KAYA, Ali Berat ALPTEKİN...) stated in references section of the paper were scanned. The poems related to Cyprus were detected and in these poems; 1- The minstrels' perception about Cyprus 2- Public's perspective on Cyprus dispute 3- The reflections of Cyprus Peace Operation in society 4- Their advises and predictions on Cyprus dispute were tried to be determined. In the conclusion section, it was stated that the reason of the war was policy of annexation of Greece and Rum part, that the operation brought peace to the island; however, it was also expressed that the continuation of peace is only possible when Turkey and Cyprus Turks act together.

Key Words: *Minstrel, Cyprus, Cyprus according to minstrels, Cyprus Peace Operation*

Giriş

Anadolu âşıklık geleneğine bağlı âşıklar aşk, güzellik vb. lirik konularda şiirler söylerken, diğer yandan Türk ulusunun tümünü ilgilendiren ulusal konulara da ilgi duymuşlar ve halkı bu tür konulara ilgi duymaya sevk etmişlerdir. Çünkü âşıklar, Türk insanının duygu ve düşüncelerini yönlendirmek ve onların duygularına tercüman olmak görevini üstlenmişlerdir.

Bilindiği gibi Kıbrıs ve Kıbrıs'ta yaşayan Türkler, Türkiye'de yaşayan âşıkların ilgi duydukları ve hassasiyet gösterdikleri konular arasında yer almıştır.

Biz de bu makalemizde âşıklarımızın şiirlerinde görülen Kıbrıs'a olan ilgi ve Kıbrıs Türklerine duyulan sevgi ve bağlılığın boyutlarını ortaya koyarak âşıkların ülkemizin hassas olduğu konularda kamuoyu oluşturmadaki etkilerini ve Kıbrıs meselesine bakış açılarını ortaya koymayı amaçlıyoruz. Ancak âşıkların şiirlerine geçmeden önce dünden bugüne Kıbrıs meselesinin tarihi gelişimini ortaya koymak gerekir:

Bülent ARI

1570 yılının Temmuz ayında Kıbrıs Adası Osmanlı Devleti tarafından fethedilmişti. Böylece, yüzyıllardan beri çeşitli istilalara, isyanlara, emperyalizme maruz kalmış olan Kıbrıs halkına Osmanlı Devleti'nin yakın bölgelerinden Müslüman halkın da katılımıyla hoşgörü, eşitlik ve adaletle dolu bir yaşam bizzat Osmanlı Devleti Padişahı tarafından vaat edilmiştir. (Çay, 1989:12)

Ada 308 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kaldıktan sonra, Rus tehdidine karşı iki devlet arasında Berlin Antlaşmasından önce gizlice yapılan bir antlaşma ve "muvakkat" kaydı ile 4 Haziran 1878'de İngiltere'ye terk edildi. (Çay, 1989:14)

1.Dünya Savaşı'nda Osmanlıların Almanların yanında yer alması üzerine İngilizler, adayı 5 Kasım 1914'te tek taraflı olarak İngiltere'ye ilhak etmiştir. Makarios ve Yunan hükümetinin maddi ve manevi desteğini alan ve Yunanistan'a ilhak (enosis) mücadelesini veren EOKA örgütü, 1 Nisan 1955'te adada İngiliz ve Türklere karşı terör hareketlerine başlamıştır.(Gürel, 1985:102)

Öncelikle Vali konağı, Ortadoğu İngiliz Kuvvetleri Genel Konağı ve müsteşarlık dairesi bombalanmış. Sonrasında benzeri hareketler devam etmiş; Türkler, yapılan baskılara direnmek için 1 Ağustos 1958'de Türk Mukavemet Teşkilatını kurmuştur.(Kaya, 2000:283)

5-11 Şubat 1959'da Zürih'te yapılan görüşmelerde bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmasına karar verilmiş, bağımsız bir devlet içinde Kıbrıs Türk toplumunun hürriyet ve yaşam haklarını garanti altına alan anayasa esasları ile diğer ilgili antlaşmalar tespit edilmiş ve bu antlaşmalar 19 Şubat 1959'da Londra'da Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcileri tarafından imza edilmiştir.(Gürel, 1985:44) 16 Ağustos 1960'da ise bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur.(Çay, 1989:44), (Gürel, 1985:159), (Hatipoğlu, 2004:5)

Bu kurulan Cumhuriyet 21 Aralık 1963 tarihine kadar devam etmiş ve bu tarih itibarıyla Enosis'i gerçekleştirmek isteyen Makarios, EOKA adıyla bilinen 20.000 kişilik modern silahlarla donatılmış bir terör örgütü oluşturarak, savunmasız Türklere katliam yapmaya başlamıştır ve bu olaylar 23-25 Aralık 1963 günlerinde Kanlı Noel olaylarına dönüşmüştür.(Burçak, 1974:44), (Çay, 1989:55)

Çocuk, genç, bebek, yaşlı erkek, kadın demeden katledilen ve insanlık dışı olaylara maruz kalan Türkler adayı terk etmeye başlamışlardır.

1 Ocak 1964'te Makarios'un Zürih ve Londra Antlaşmalarını feshetmesi üzerine Kıbrıs Cumhuriyeti'nin de varlığına son vermiştir. ENOSİS düşüncesini isteyen Rumlar, Türklere karşı saldırıların arkasını kesmemiş, sonraki yıllarda Erenköy'e (09.08.1964), Geçitkale ve Boğaziçi'ne (15.11.1967) düzenledikleri baskınlarla katliamlara devam etmişlerdir.15 Temmuz 1974'te EOKA-B terör örgütü ile ittifak eden Yunan subayları Makarios'a karşı darbe yapmış, Makarios, Ba'fa kaçmayı başarmış ve "İnsan Kasabı" olarak bilinen Nikos Sampson, Cumhurbaşkanı makamına geçerek "Kıbrıs Helen Cumhuriyeti"ni kurmuştur. Bütün bu olup bitenler karşısında Türkiye 20 Temmuz 1974 günü Kıbrıs Barış Harekâtını başlatmış,22 Temmuz 1974

günü saat 17.00'de sona erdirmiştir. Harekât sonucunda Nikos Sampson işgal ettiği mevkiden uzaklaştırılmıştır.(Kaya, 2000:284)

Ardından 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuş; ancak Yunanistan 1983'te BM'ye başvurarak Kıbrıs üzerinde egemenlik haklarının olduğunu iddia edince 15 Kasım 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuştur.

1983'ten beri yaşamına devam eden KKTC, dış dünyada yalnız bırakılma ve ekonomik ambargolarla mücadele etmekte ve T.C'nin de desteğiyle ayakta ve dik durmaktadır. (Hatipoğlu, 2004:6)

Bilindiği üzere Türk kültürünün önemli temalarından olan kahramanlık teması âşıkların şiirlerinde vatan ve vatan savunması söz konusu olduğunda daha duygulu ve destansı bir hal alır; çünkü âşığa göre savaşın en kutsalı, yurt savunması için yapılandır. Bu bağlamda âşıklar Kıbrıs için çarpışmış kahramanları ve adsız kahramanlar ile şehitleri minnetle anarlar.

Âşıkların ele aldığımız şiirleri genellikle bir kahramanlığı veya bir olayı anlattığı ve koşma tarzında (8'li,11'li; aaxa/bbba/abab/cccb...) olduğu için; genellikle Koşma'dan daha uzun olduğu için destan türündedir.(Boratav, 1982:26;Kudret, 1980:282)

Yine âşık tarzında savaşları konu alan destanlardan toplumu çok yakından ilgilendiren olayları konu edinen bu destanları sosyal tarih için bir kaynak olarak kabul edebiliriz. (Artun, 2000:4431)

Âşıklarımız da Kıbrıs konusunu ele alan destanlarında olayları ve Kıbrıs'ta yaşananları gerçekçi bir şekilde yansıtmaya gayreti içinde olmuşlardır; yaralanan, şehit olan askerler, geride kalan insanların acıları ve topluma bıraktığı etkiyi çok iyi bir şekilde yansıtmışlardır. Bu yönüyle âşıkların Kıbrıs üzerine yazdığı, söylediği bu şiirler, Kıbrıs meselesinin halk üzerindeki psikolojisi ve sosyal etkisini yansıtan şiirleşmiş bir anlatım tarzıdır.

Kıbrıs'ı Türkiye'den ayrı görmeyen Türk halkı, meselenin başından beri gönüllü ve düşüncesiyle hep Kıbrıs Türklerinin yanında olmuştur. Çeşitli toplantılarda, yayımladıkları gazete, dergi ve kitaplarda, çeşitli nedenlerle düzenlenen programlarda duygu, inanç ve düşüncesini ifade imkânı bulmuştur. Toplumun önde gelen simalarından olan âşıklar da bu konuya kayıtsız kalmamış, dillerinin döndüğünce olan bu olaylar karşısında kendilerinin ve Türk halkının düşüncelerini şiirleriyle dile getirmişlerdir.

*Bu metin, 1-2 Kasım 2018 tarihlerinde Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü'nce düzenlenen II. Uluslararası Türk Kültürü ve Tarihi Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuş; burada genişletilerek makale formatında yayımlanmıştır.

Âşıkların Dilinden Kıbrıs Ve Kıbrıs Meselesi

A. Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Algısı:

1. Kıbrıs- Türk İlişkisinin Eskiliği:

Bülent ARI

Âşıklara göre Türk milletinin Kıbrıs ile ilişkisi 50 yıl ya da 100 yıl değildir, çok eski dönemlere Hun Türklerine kadar gider:

İlk insanla adım attık
Anılarım Kıbrıs'tadır.
Hunlar ile mekân tuttuk
İzlerimiz Kıbrıs'tadır.
Âşık Yoksul Derviş (Sarı, 2010:558)

Aynı zamanda Danişmentlerden ve Osmanlı'nın1571'deki fethinden de izler taşır:

İşte bu adada ilk insan sesi
İkibinli yılda islam ordusu
Bin beş yüz yetmiş bir Osmanlı ordusu
Geldiği adadır Kıbrıs adası
Âşık Yoksul Derviş (Sarı, 2010:557)

Peygamberin hala kızı
Ümmühanın orda izi
Danişmentli Emirgazi
Makamları kibristadır.
Âşık Yoksul Derviş (Sarı, 2010:558)

2- Kıbrısla Olan Gönül Bağımız

Kıbrıs'ta bizden olan ve bizden kalan çok şey vardır. Bu yüzden Kıbrıs'tan kopmamız çok zordur. Türbeler, kaleler, külliyeleler, medreseler âşıklara göre bizim Kıbrıs'taki anılarımızdır:

Hala sultan külliyesi
Lefkoşa, girne kalesi
Bedestenleri, lalesi
Menevşeler Kıbrıs'tadır

Aziziye mevkisi,
Sayısızdır medresesi
Yirmi sekiz çelebisi
Türbeleri Kıbrıs'tadır.

Âşıkların Dilinden Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kıbrıs Meselesi

Derviş paşa, kamil paşa
Konakları baştan başa
Bakınca gözler kamaşa
Anılarım Kıbrıs'tadır

Böyle uyuşukluk, tereddüt neden
Kıbrıs bize emanettir deden
Eğer kaptırırsak biz onu elden
Sokollu ne söyler selim han ne der?
Âşık Halil Karabulut (Sakaoğlu, 1987:150)

3- Şehitlerimiz ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Âşıklarımıza göre Kıbrıs'ın bağımsızlığı için dökülen kanlar verilen şehitler ve orada kurulan Cumhuriyet de Kıbrıs'a ve Kıbrıs Türk'üne sahip çıkmayı gerektirir:

Biz Kıbrıs'ı bırakırsak Yunana
Dostunuz ne söyler ya düşmanınız ne der
Sızlamaz mı ecdadların kemiği
Gaziler ne söyler şehidan ne der
Âşık Halil Karabulut (Sakaoğlu, 1987:150)

Beşparmak dağından vardık
Çok Mehmetçik şehit verdik
Türk cumhuriyeti kurduk
Devletimiz Kıbrıs'tadır
Âşık Yoksul Derviş (Sarı, 2010:558)

B. Halkın Kıbrıs Meselesine Bakışının Âşık Şiirine Yansıması

1. Orduya ve Mehmetçiğe Güven:

Türk halkının ordusuna ve Mehmetçiğe güveni tamdır ve Türk ordusunun ancak geçmişte yaşanan zulümlere, sıkıntılara son verebileceğini âşıklar şu sözlerle dile getirirler:

Kahraman ordumuz genelkurmayı
İyi bilir düşmanına vurmayı

Bülent ARI

Sökecektir, taşıdığı armayı
Albayrak elinde düzen geliyor
Âşık Haydar Aslan (Aslan, 1992:126)

Mehmetçiğim yürü Kıbrıs' a doğru
Benim sabrım yoktur, kararım yoktur.
Âşık Derdi Derya (Karaburç, 1995:220)

2- Zulmü ve Vahşeti Lanetleme
Âşıklar, halkın gönlünde olanı dillendirirler ve Kıbrıs halkının Kıbrıs'ta 1968'ten 1974'e kadar yaşadığı vahşetin hiçbir dine, insanlığa sığmadığını şu sözlerle dile getirirler:

Rumların vahşeti, papazın dini
Beşikteki yavru kırk mermi yedi
İsa, Musa sana böyle mi dedi
Sorulacak bunar, mizan geliyor.
Âşık Haydar Aslan (Aslan, 1992:126)

2. Halkın Gözünden Makaryos

EOKA terör örgütüne açıkça destek veren Makarios'u âşıklar çakal, kahpe, azgın, pis,kalleş gibi ifadelerle, sıfatlarla niteleyerek, halkın duygularına tercüman olmuşlardır:

Der Ferrahi, paşam bir çare bulam
O kahpe papazın sakalın yolun
Sarı dört yanını çembere alın
Sarı Türk milleti zafer günüdür.
Âşık Ferrahi (Atılğan, 1997:146)

Makaryos geme almış azıyı
Hatırlatmak gerekir ona maniyi
(...)
Âşık Halil Karabulut (Sakaoğlu, 1987:150)

Kalleş papazlara etmeyin Pazar
Yalancı, dubara fitnelik düzer
Türklerin ordusu savaşa hazır

Benim sabrım bitti, kararım yoktur

Pis Makaryos papaz göz dikmiş yurda

Aç çakal ne yapar, aslana kurda

Haberleri olsun Atatürk burda

Benim sabrım bitti kararım yoktur.

Âşık Derdi Derya (Karaburç,1995:220)

3. İntikam ve Kendine Güven

Âşıklar Kıbrıs'taki yaşananlar karşısında insanımızın duyduğu intikam alma ve kendine, ulusuna güveni, "Bak Yunanlı sabrımızı taşıрма, Kıbrıs'ı almakla kalmayız, Atınaya'da gelir. Oraya da Türk bayrağı dikeriz." Sözleri ile ifade etmektedirler.

Papandreu tacın tahtın yıkarız

Yerine incir, arpa dikeriz

Atina'ya Türk bayrağı çekeriz

Çok fazla ileri gitme Yunanlı

Şanlı Türk ordusu ersin ahdına

Kurra çekse savaş çıkar bahtına

Panis, vanis hazırlansın vaktına

Sabrım taşı, vurmaliyiz Yunan'a

Âşık Hacı Karakılçık (Alptekin, 1993:140)

Âşıkların Dilinden Kıbrıs Barış Harekâtı

A. Barış Harekâtının Gerekliliği

Âşıklara göre Kıbrıs Barış Harekâtının haklı gerekçeleri vardır. Kıbrıs Türkünün maruz kaldığı zulüm, soykırıma varan işkenceler, şehit olan askerler, yetim kalmış çocuklar, Türkiye'nin garantörlük hakkını kullanarak bu duruma müdahale etmesini elzem hale getirmiştir:

Alçakça başladı Türk'ü kırmaya

Bu iş gelmez öyle bakıp durmaya

Türk ordusu hazır hesap sormaya

Sorun Türk milleti zafer günüdür.

Âşık Ferrahi (Atılğan,1997:146)

Makaryos kudururken

Bülent ARI

Enosis-menosis derken
Katliama hız verirken
Adaya huzur getirdi.
Aleni (Kaya, 2000:291)

Kıbrıs yetimleri perişan olmuş
Anne hasretiyle bağrını delmiş
Yeşil Lefkoşe'nin gülleri solmuş
Yuvası dağılmış anneler ağlar

Yeşil Kıbrıs'ta şehitler yatar
Anneler babalar her gün yaş tutar.
Âşık Derdi Derya (Artun, 2000:452)

B. Milli Duyguları Harekete Geçirme

Âşıklar, Kıbrıs Barış Harekâtını ve Kıbrıs meselesini halkın milliyetçilik ve Türklük duygularını harekete geçirmek için bir vesile olarak görmüşler ve bunu şiirlerinde dile getirmişlerdir.

Kıbrıs'ın yoluna koymuşuz seri
Bin kafire karşı Mehmed'in biri
Denizler yarar Türk'ün eri
Koşun aslanlarım Kıbrıs bizimdir.
Âşık Ferrahi (Atılğan, 1997:55)

Yirmi Temmuz bin dokuz yüz yetmiş dört
Türklerin Kıbrıs'a çıktığı gündür
Destanlar sahibi uygar milletin
Cunta kanununu yıktığı gündür.
Âşık Feymani (Artun, 1996:423)

C. Barış Harekâtı'nda Kahraman Mehmetçik

Âşığa göre ölümü hiçe sayan, kendine güvenle hareket eden ve çetin dağları aşarak zaferin kazanılmasını sağlayan en önemli etken Mehmetçik'tir. Âşık, Mehmetçiğin bu özelliklerini şu dizelerle dile getirmiştir:

Âşıkların Dilinden Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kıbrıs Meselesi

Genel Kurmay'ından aldı emri
Güçlük yok orduya kırar demiri
Uzun olacak Mehmetçiğin ömrü
Vatan uğruna ölmez mi sandın
Âşık Ali Dayı (Kaya, 2000:293)

Azimle başardı Türkler savaşı
Bir anda kuşattı dağ ile taşı
Mehmetçiğin eğilmeyen hür başı
Vahşeti nizama taktığı gündür.
Âşık Feymani (Artun,1996:423)

Mevlüt der Kahraman Türklerin eri
Ceddin yadigârı, ata eseri
Savaşta çarpıştık bin yıldan beri
Mehmed'im Kıbrıs'ta, gözüm Kıbrıs'ta
Âşık Mevlüt İhsani (Özarlan, 2001:176)

D. Barış Harekâtından Destek Alarak Rumlara Meydan Okuma

Kıbrıs Barış Harekâtı, âşıkların Rumlara meydan okuması için iyi bir vesile olmuştur ve onlara "Yaptıklarınız yanınıza kar kalmaz; günü, yeri ve zamanı geldiğinde Türkler, size gereken dersi verecek azim, kararlılık ve güçtedir." Mealindeki sözleri şiirlerinde şu şekilde dile getirmişlerdir:

Sakın kafasını bozmayın Türk'ün
Silkinse dünyayı yıkar Mehmetçik
ALLAH ALLAH derse o zaman korkun
Gürleyip meydana çıkar Mehmetçik
Âşık Gülhani (Kaya, 2000:292)

Türk milleti gelmez kahpe oyuna
Yaptığın oyunu bilmez mi sandın
Bir kez göz ataydın tarih boyuna
Türk intikamını almaz mı sandın

Bülent ARI

Âşık Ali Dayı (Kaya, 2000:292)

Âşıkların Kıbrıs Meselesi İçin Öngörü Ve Önerileri

A. Öngörüler

Âşıklar Kıbrıs'ın geçmişte bizim olduğunu, bizim olmaya devam edeceğini şiirlerinde her zaman dile getirmişlerdir. Fakat 1969 yılında vefat eden Ferrahi sanki Kıbrıs'a Barış Harekâtının yapılacağını önceden fark etmiş gibidir ve bu düşüncesini şiirinde şu sözlerle dile getirir:

Kıbrıs'ın yoluna koymuşuz seri
Bin kâfire karşı Mehmed'in biri
Denizler yarar Türk'ün eri
Koşun aslanlarım Kıbrıs bizimdir.
(...)

ALLAHIM bizleri bırakmaz darda
Harp yapar Mehmetçik yağmurda, karda
Can veririz peşin o güzel yurda
Peşin arslanlarım Kıbrıs bizimdir.
Âşık Ferrahi (Atılğan, 1997:55)

Âşık, Rum'a Yunan'a bütün dünyayı da arkanıza alsanız, ALLAH bizimledir; biz binlerce yıldır vardık, var olacağız; Kıbrıs da Türk kalacaktır; orada da ay yıldızlı bayrak dalgalanacaktır, der:

Bütün dünya sizden olsa
Büyük ALLAH bizden yana
Biz ölmeden bu vatana
Giremezsin kahpe Yunan
(...)

Soyumuz Oğuz soyundan
Kafkaslardan Urallardan
Ay yıldızlı bayrağımdan
Silemezsin kahpe Yunan.
Âşık Durdu Kozalak (Karaburç,1995: 336)

B. Önerileri

Âşıklar, Rumlara pazarlık yapmak amacıyla boş tutulan Maraş bölgesinin verilmemesini, bir çözüme gidilecekse bile Maraş'ın Türk kalmasını önerirler:

Âşıkların Dilinden Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kıbrıs Meselesi

Yılmaz bu Türklerin suru
Zaferin İslam'ın nur
Maraş verilmez geri
İsterse senin olsa da
Âşık Bilal Ceylan (Karaburç,1994:336)

Âşıklar, Denktaş'ın davasında yalnız olmadığını, zor zamanların geçeceğini; çözüm sürecinde Denktaş'ın Türk toplumu olarak yanında olduğumuzu şu sözlerle dile getirmişlerdir:

Böyle kalmaz, geçecektir zor zaman
Asla boyun eğmemişiz bir zaman
Faziletli davamızda her zaman
Yanıdayız yanıdayız Denktaş'ım
Âşık İsmetî (Kaya, 2000:302)

Âşıkların şiirlerine göre çözüm, adanın Türkiye ile aynı beden olmasıdır:

Emir verin yürüsün silah tutan
İt, çakal giremez bu vatana
Katalım Kıbrıs'ı anavatana
Üzülmeyin Ata'm zafer bizimdir.
Âşık Nizami (KAYACAN,1995:182)

Ada yurdum ile aynı bir beden
Mesele edilir bilmem ki neden
(...)
İsmetî (Kaya,2000:303)

Bayraklar çekilsin, Türkler yürüsün
Gören düşmanların kalbi kurusun
Bölün şu Kıbrıs'ı alın yarısın
Bunları adadan sürün büyükler
Âşık Mehmet Halaçoğlu (ARI,2009:245)

Sonuç

Bu çalışmada âşıkların dilinden Kıbrıs Meselesi ve Kıbrıs Barış Harekâtı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Barış harekâtı öncesinde Kıbrıs'ta Türklerin karşı karşıya kaldıkları zulüm ve işkenceler; insanlık dışı uygulamalar Türk halkını derinden etkilemiştir. Âşıkların şiirleri Kıbrıs'taki olayların iç yüzünü yansıtmaları açısından önemlidir. Kıbrıs ve Kıbrıs'ta yaşayan soydaşlarımız ile Kıbrıs Barış Harekâtı, âşıklarımızın ilgi duydukları ve hassasiyetle üzerinde durdukları konular arasındadır.

Bülent ARI

Âşıklar, yukarıda da ifade edildiği üzere, toplumu üzen; derinden etkileyen Kıbrıs meselesine duyarlı oluşlarını göstermeleri yanında, halkın da duygu ve düşüncelerini şiirlerinde dile getirmişlerdir.

Âşıkların ele aldığımız şiirlerine baktığımızda aslında Türklerin köklü ve barışçıl bir millet olduğunu; ancak Yunanlıların Enosis politikaları ve Makarios ile Papandreo'nun Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme çabalarının kırımların, karışıklığın ve Kıbrıs'taki savaşın asıl nedeni olduğuna işaret ettiklerini söyleyebiliriz. Âşıkların bu şiirlerinde olayları çok boyutlu ve enine boyuna irdeledikleri dolayısı ile Kıbrıs ile ilgili konularda oldukça donanımlı oldukları görülmektedir. Âşıklar, Kıbrıs'ın 50 ya da 100 yıllık bir Türk ülkesi olmadığını, Türklerin Hun devrinden beri Kıbrıs'la ilişkilerinin olduğunu; o dönemden beri Kıbrıs'ta olduklarını ifade ederler. Bunun yanı sıra özellikle Maraş bölgesinin Rumlara verilmemesi ve Rauf Denktaş'ın davasında yalnız bırakılmaması gerektiği konusu üzerinde de ısrarla dururlar.

Yine, âşıkların şiirlerine bakıldığında zulmün hat safhaya geldiği, halkın sabrının kalmadığı ve Kıbrıs'a yapılan harekâtın barış getirdiği; ancak barışın korunması için bundan sonraki süreçte de dikkatli ve tedbirli olunması gerektiği, gaflet ve delalet içerisinde olunmaması gerektiği ifade edilmektedir.

Âşıkların şiirlerinden Türkiye ve Türk Halkının Kıbrıs Meselesine kayıtsız kalmadığı; bundan sonra da aynı candan, aynı kandan gelen Türkiye ve Kıbrıs Türk'ünün geleceklerinden emin olmalarının, ancak birlikte hareket etmeleriyle mümkün olacağı ifade edilmektedir.

Kaynakça

- Alptekin, A. B. (1992). *Âşık Hacı Karakılçık*, Antakya.
- Arı, B. (2009). *Adana'da Âşıklık Geleneği. (Karacaoğlan-1996)*, Adana: Altınkoza Yay.
- Artun, E. (1996). *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği,(1966-1996) ve Âşık Feymani*. Adana: Adana Kül. Müd. Yay.
- Artun, E. (2000). *Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekâtı*. Adana: Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1, Altınkoza yay:11
- Aslan, H. (1992). *Âşık Haydar ASLAN, Yaşamı-Şiirleri*. Adana: Adana B. Şehir Matbaası.
- Atılğan, H. (1997). *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*. Ankara: K.B. Yay.
- Burçak, R. S. (1974). *Türk Devrim Tarihi*. Ankara.
- Boratav, P. N. (1982). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yay.
- Çay, A. (1989). Kıbrısta Kanlı Noel-1963. Ankara: Türk Kültürünü Arş. Ens. Yay:93.
- Hatipoğlu, S. (2004). "Kıbrıs Gerçeği" *Güneyde Kültür, Sayı 145*, Antakya.
- Gürel, Ş. S. (1984). *Kıbrıs Tarihi (1878-1960) c.2*. İstanbul: Kaynak Yay.

Karaburç, M. (1995). *Adana- Osmaniyede Âşıklık Geleneği*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Kaya, D. (2000). "Sivaslı Âşıkların Kıbrıs Konulu Şiirleri", *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yay.

Kayacan, N. (1995). *Sine Gülü, Âşık Nizami*, Adana.

Kudret, C. (1980). *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*. İstanbul: İnkılap ve Aka Yay.

Özarlan, M. (2001). *Erzurum Âşıklık Geleneği*. Ankara: Akçağ Yay.

Sakaoğlu, S. (1987). *Senin Aşkınla, Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*. Konya: Nur Matbaası.

Sarı, M. (2010). *Halk Aşığı ve Halk Ozanı Âşık Yoksul Derviş şiirleri, II. Cilt*. Ankara: Afyonkarahisar Valiliği Yay.

Extended Abstract

Turks living in Cyprus and Cyprus as it is known, was among the issues they hear they show sensitivity and love interest of living in Turkey.

In this article, we aim to reveal the extent of love and loyalty towards Cyprus and the love and loyalty towards Turkish Cypriots in the poems of our lovers, and to reveal the effects of lovers in forming public opinion on issues sensitive to our country. However, before moving on to the poems of the lovers, it is necessary to reveal the historical development of the Cyprus issue from past to present:

In July 1570, the island of Cyprus was conquered by the Ottoman State. Thus, a life full of tolerance, equality and justice was promised by the Sultan of the Ottoman Empire, with the participation of the Muslim people from the nearby regions of the Ottoman State to the people of Cyprus, who have been exposed to various invasions, rebellions and imperialism for centuries.

After the island was under Ottoman rule for 308 years, it was left to England on June 4, 1878, with a secret treaty and "temporary" agreement between the two states before the Berlin Treaty between the two states.

The British annexed the island unilaterally on 5 November 1914, after the Ottomans took place with the Germans in the First World War. The EOKA organization, which received the financial and moral support of the Makarios and the Greek government and fought for the annexation of Greece (enosis), started terrorist acts against the British and Turks on the island on 1 April 1955.

During the meetings held in Zurich on 5-11 February 1959, it was decided to establish an independent Republic of Cyprus, the constitutional principles and other relevant treaties were determined within an independent state, which guarantee the freedom and life rights of the Turkish Cypriot community, and these treaties were signed on 19 February 1959. London in Turkey, Greece and Britain and Cyprus was

Bülent ARI

signed by representatives of the Turkish and Greek communities. The independent Republic of Cyprus was established on 16 August 1960.

This established Republic continued until December 21, 1963, and as of this date, Makarios, who wanted to realize Enosis, started to massacre the defenseless Turks by creating a terrorist organization known as EOKA with 20,000 people and these events were The Turks, who were murdered without saying children, youth, babies, old men and women and exposed to inhumane events, started to leave the island.

On 1 January 1964, after Makarios terminated the Zurich and London Treaties, the Republic of Cyprus ceased to exist. Greeks who wanted the thought of ENOSIS did not stop the attacks against the Turks, and continued the massacres with the raids they organized against Erenköy (09.08.1964), Geçitkale and Boğaziçi (15.11.1967) in the following years. The Greek officers who had made a coup against Makarios, Makarios managed to escape to Paphos and known as the "Human Butcher", Nikos Sampson went to the President and established the "Hellenic Republic of Cyprus". All this is happening across Turkey for 20 July 1974 initiated the Cyprus Peace Operation, has ended on 22 July 1974 at 17:00. As a result of the operation, Nikos Sampson was removed from the position he occupied.

Then, on February 13, 1975, the Turkish Cypriot Federated State was established; however, when Greece claimed to have sovereignty over Cyprus by applying to the UN in 1983, the Turkish Republic of Northern Cyprus was established on 15 November 1983.

The Turkish Cypriot people who do not separate from Turkey, with hearts and thoughts since the beginning of the issue has always been next to the Turkish Cypriots. He had the opportunity to express his feelings, beliefs and thoughts in various meetings, newspapers, magazines and books they published, and programs organized for various reasons. Lovers of the leading figures of the society were not indifferent to this issue, but expressed their thoughts and poems of themselves and the Turkish people in the face of these events when their language returned.

As a method, after an introductory section that firstly discusses the historical development of the Cyprus issue, it is made from both lovers in our private archive, which includes collections made by lovers.(Erman ARTUN, Saim SAKAOĞLU, Metin ÖZARSLAN, Mehmet SARI, Halil ATILGAN, Mehmet KARABURÇ, Doğan KAYA, Ali Berat ALPTEKİN...)

The poems of the lovers in the studies of the researchers were scanned and their poems about Cyprus were determined and this

In poems:

- 1- How Lovers perceive Cyprus
- 2- People's Perspective on the Cyprus Issue
- 3- Reflection of Cyprus Peace Operation in Society
- 4- Suggestions and Forecasts for the Cyprus Issue were tried to be determined.

Âşıkların Dilinden Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kıbrıs Meselesi

In the conclusion part, the reason for the war was the annexation policy of the Greek and the Greek side (Enosis), and that the operation in Cyprus brought peace to the island; but has voiced conviction that ensuring the continuity of the peace agreement with Turkey and the Turkish Cypriot possible move.